

Arkivnr: 2015/1070-1

Saksbehandlar: Jan Nordø

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Kultur- og ressursutvalet		11.02.2015
Fylkesutvalet		18.02.2015

Klage på avslag på søknad frå Røyrvik Kraftverk AS om løyve til bygging av Røyrvik Kraftverk i Kvam Herad. Innstilling.

Samandrag

Røyrvik Kraftverk AS klagar på vedtak i fylkesutvalet 28.08.2014 med avslag på søknad om løyve til bygging av Røyrvik Kraftverk i Kvam herad.

Endeleg klageinstans er Olje- og energidepartementet (OED), men vedtaksorganet, som her er fylkesutvalet, skal vurdera klagen først med høve til å gjera om vedtaket. Om vedtaket av 28.08.2014 blir ståande, vert klagen avgjort av OED.

Fossen i Røyrvikelva er eksponert og har stor verdi som landskapselement. Saman med negative konsekvensar for ål, var det avgjerande for at fylkesrådmannen si negative innstilling til søknaden frå Røyrvik Kraftverk AS. Den søkte minstevassføringa er ikkje tilfredsstillande korkje for fossen som landskapselement eller vandring av ål opp elva.

Framlegg til innstilling

Hordaland fylkeskommune har vurdert saka på nytt og kan etter ei heilskapleg vurdering ikkje sjå at det er framført nye og avgjerande opplysningar i klagen som gjev grunnlag for omgjerung av vedtaket.

Saka vert med dette send til Olje- og energidepartementet for klagehandsaming.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 27.01.2015

Røyrvik Kraftverk AS klagar på vedtak i fylkesutvalet 28.08.2014 med avslag på søknad om løyve til bygging av Røyrvik Kraftverk i Kvam herad.

Endeleg klageinstans er Olje- og energidepartementet (OED), men vedtaksorganet, som her er fylkesutvalet, skal vurdera klagen først med høve til å gjera om vedtaket. Om vedtaket av 28.08.2014 blir ståande, vert klagen avgjort av OED.

Prøving av klagevilkår

Etter forvaltningslova § 28 kan einskildvedtak klagast på av «part eller annen med rettslig klageinteresse». Part i ei sak er i følge forvaltningslova person som vedtaket direkte rettar seg mot eller som saka elles direkte gjeld. Vedtaket av 28.08.2014 rettar seg mot Røyrvik Kraftverk AS. Hordaland fylkeskommune har vurdert Røyrvik Kraftverk AS til å vera part i saka.

Vedtaket er dagsett 28.08.2014, men det vart p.g.a. manglande sakshandsamingsrutinar etter delegering av vedtaksmynde frå NVE til fylkeskommunane for kraftverk under 1 MW, ikkje før i brev dagsett 19.11.2014 informert om klagerett og klagefristar. Klagen er dagsett 09.12.2014. Hordaland fylkeskommune har vurdert klagen å ha kome i rett tid.

Bakgrunn for vedtaket i fylkesutvalet 28.08.15

Røyrvik Kraft AS har søkt om konsesjon til bygging av Røyrvik kraftverk i Kvam herad. Kraftverket vil nytta fallet frå Vetlavatnet til Hardangerfjorden med regulering av Vetlavatnet, Øyjordsvatnet og Storavatnet. Den årlege produksjonen er rekna til om lag 2,1 GWh med ein installert effekt på 650 kW. Utbyggingsprisen er på 4,14 kr/kWh.

Frå 01.01.2010 er det fylkeskommunen som har fått delegert mynde frå Olje- og energidepartementet til å fatta vedtak i saker der det vert søkt om konsesjon til bygging av kraftverk under 1 MW. NVE gjer forarbeidet og skriv på bakgrunn av dette ei innstilling til Hordaland fylkeskommune.

Konsekvensane for ålmenne interesser er i hovudsak knytte til landskap og friluftsliv. Sterkt redusert vassføring i Røyrvikeelva og den nedre fossen, samt regulering av Vetlavatnet, Storavatnet og Øyjordsvatnet, vil redusera landskapskvaliteten og opplevingsverdien knytt til området. Hordaland fylkeskommune meiner at utbygginga vil få stor negativ konsekvens for landskapet.

I Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021 ligg Røyrvikelva i eit fjordlandskap av stor verdi. NVE meiner i innstillinga si at tiltaket er i strid med retningslinjer frå Olje- og energidepartementet, og fylkespolitiske retningslinjer for små vasskraftverk (R3), når det gjeld verknad for landskap og fjordlandskap. NVE meiner kravet i vassressurslova § 25 ikkje er oppfylt og tilrår å avslå søknaden.

Hordaland fylkeskommune har vidare lagt vekt på at tiltaket påverkar verdiar knytte til kulturlandskap, biologisk mangfald og fisk. Hordaland fylkeskommune meiner at det er vanskeleg å finna god avbøtande tiltak som vil redusera verknad for landskap, biologisk mangfald og fisk.

Vedtaket

«Etter ei heilskapleg vurdering av planane, dei innkomne uttalane og NVE si innstilling meiner Hordaland fylkeskommune ulempene ved bygging av Røyrvik kraftverk er større enn fordelane. Kravet i vassressurslova § 25 er ikkje oppfylt.

Tiltaket tek ikkje godt nok omsyn til naturmangfald, friluftslivområde og store landskapsverdiar i området og er såleis i strid med Hordaland fylkeskommune sine energimål i Klimaplan for Hordaland 2014-2030 og Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021.

Hordaland fylkeskommune avslår søknaden frå Røyrvik Kraft AS om løyve til å byggja Røyrvik kraftverk.»

Innstillinga vart samrøystes vedteken.

Fylkesrådmannen si saksutgreiing 09.07.2014

1. Innleiing

Røyrvik Kraft AS har søkt om konsesjon til bygging av Røyrvik kraftverk i Kvam herad. Søknaden gjeld løyve etter § 8 i vassressurslova og vert handsama etter reglane i kapittel 3 i same lov. Det er også søkt om løyve etter energilova for etablering av naudsynpte høgspentanlegg.

Frå 01.01.2010 er det fylkeskommunen som har fått delegert mynde frå Olje- og energidepartementet til å fatta vedtak i saker der det vert søkt om konsesjon til bygging av kraftverk under 1 MW. NVE gjer forarbeidet og skriv på bakgrunn av dette ei innstilling til Hordaland fylkeskommune.

2. Søknaden

2.1. Områdeomtale

Utbyggingsområdet Røyrvik ligg på nordsida av Hardangerfjorden i Kvam herad i Hordaland fylke. Det er direkte tilkomst frå riksveg 49 om lag midtvegs mellom Norheimsund og Mundheim. Kraftstasjonen vil få kort tilkomst over innmarka, frå eksisterande avkøyring på offentlig veg.

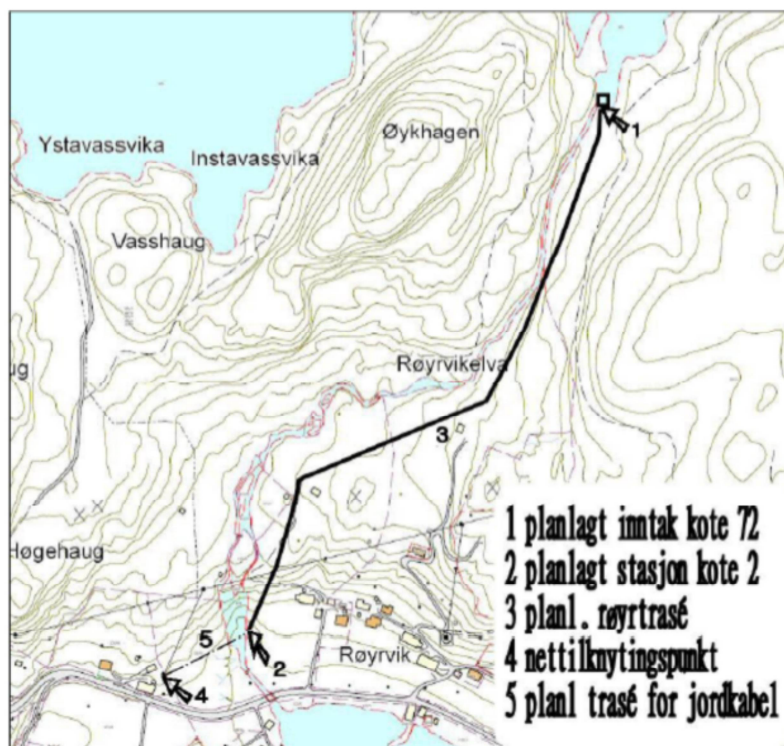
Figur 1 Oversiktskart. Markert sirkel syner utbyggingsområdet.

Figur 2 Røyrvik-området markert i biletet.

2.2. Prosjektskildring

Røyrvik kraftverk vil utnytta fallet frå Vetlavatnet kote 72 til sjøen kring kote 2. Vetlavatnet er planlagt nytta som eit inntaksmagasin, og planlagt regulert med 0,75 meter senking (LRV kote 71,25 – HRV kote 72). Regulering av Vetlavatnet vil òg regulera vasstanden i Øyjordsvatnet via kanal mellom dei to vatna (LRV kote 71,25 – HRV kote 72). Storavatnet er planlagt nytta som reguleringsmagasin med 1 meter senking (LRV kote 72,4 – HRV kote 73,4). Kraftstasjon vert liggjande på kote 2 med avløp til Røyrvikelva. Kraftverket er planlagt med installert effekt på 650 kW, og den årlege produksjonen er rekna til om lag 2,1 GWh. Middelvassføringa i vassdraget er rekna til 567 l/s, og kraftverket er planlagt med ei maksimal slukeevne på 1136 l/s. Røyrgata på 850 m vil bli lagt i grøft på austsida av elva. Det er planlagt ei differensiert minstevassføring med slepp på 40 l/s i sommarsesongen (1/5-30/9) og 24 l/s i vintersesongen (1/10-30/4).

Figur 3 Kart som syner inntak, røyrgate, kraftstasjon, nettilknytingspunkt og jordkabelplassering.

Figur 4 Nedbørfeltet til Røyrvikelva.

3. Verknad for natur og samfunn

Figur 5 Område for kraftstasjon til høgre. Nedre foss med eiketre til venstre.

Figur 6 Planlagt stasjonstomt markert med pil.

3.1. Landskap

Tilbakeføring av kulturlandskapet reknar tiltakshavar skal finna stad utan skjemmande sår. Det føreset at grøftemassen vert handsama på ein slik måte at forskjellige masseslag vert helde separerte slik at matjorda vert tatt vare på for tilbakeføring av slåttemark.

Om landskapet seier den biologiske rapporten at ein generelt p.g.a. aktiv landbruksdrift, skogsvegar og ei kraftline i nedre del av vassdraget vurderer eksisterande påverknadsgrad som høg. Sjølv om røyrleidninga skal gravast ned, og det ikkje vert etablert nokon større/tyngre fysisk inntaksdam, vil det planlagde inngrepet ha ein viss negativ verknad på landskapsbiletet. Dette gjeld i hovudsak dei visuelle konsekvensane ei redusert vassføring vil få for den nedre fossen som ligg eksponert mot riksveg 49. Ingen av tiltaka ligg i inngrepsfri sone/område. Prosjektet vedkjem ikkje verna vassdrag.

3.2. Biologisk mangfald

Austsida av elva

Mangfald av artar langs elva er monaleg kulturpåverka med store beitemarkar og slåttesteigar. Rik lågurtmark med innslag av hassel dominerer der det ikkje er innmark. Nokre grunnfjellsparti med bærlyngvegetasjon med furu som dominerande treslag finst opp mot Vetlavatnet. Her er det også mindre samlingar av svartor og svartsumpskog i elveløpet. Lav- og mosefloraen verker triviell, og ingen sjeldne artar er registrerte.

Fossekall er observert og hekker ved dammen i Vetlavatn. Det skal også vera hegre i elva. Hjort finst det mykje av, spesielt vinterstid. Også elg er observert.

Vestsida av elva

Den øvre delen heilt ned til foten av fossen er utmark og av vesentleg annan karakter enn austsida; skrinnskrinn furuskog med noko vegetasjon av lauvtre langs elva, svartor og hassel med snaufjell innimellom.

Samla sett vurderer Biologisk rådgiving det slik at tiltaka vil ha små negative verknader på det biologiske mangfaldet. Føresetnaden er at minstevassføring lik alminneleg lågvassføring vert lagt til grunn, m.a. fordi mange insektlarvar har sine leveområde blant stein og grus i slike elver.

Undersøkingane syner at det ikkje er funne nokon trua eller verneverdige artar i vassdraget. Vegetasjonen er karakteristisk for regionen.

3.3. Fisk

Under prøvafiske blei både laks og sjøaure fanga. Tettleik og fordeling av årsklassar tyder på at laks gyter årvisst og at det er oppdrettslaks som oppsøker bekken for å gyta. Det er også registrert bekkeare i elva ovanfor Fossen. Denne fisken er truleg genetisk lik auren i Vetlavatnet. Auren overlever tørre periodar i djupe kulpar i elva. Tilgang på nye individ frå øvre delar av vassdraget, vil framleis vera til stades i flomperiodar etter utbygginga.

Ål kan finnast i alle ferskvasshabitat som eigna for fisk. Den biologiske mangfaldrapporten nemner ingenting om ål i vassdraget, men sidan ål er kritisk truga, er det vurdert avbøtande tiltak.

3.4. Kulturminne

Kulturminne er først og fremst dei gamle anlegga som har direkte tilknytning til tidlegare utnytting av vasskraft i elva. Utbygging vil ikkje få konsekvensar for desse.

3.5. Samfunns- og brukarinteresser

Området er brukt som friluftsområde, og ein av tilkomstane følgjer gardsvegen opp til Vetlavatnet. Vegsystemet her vil bli oppgradert, og gangtilkomsten til Vetlavatn vil bli forbetra etter utbygginga. Vidare meiner tiltakshava noko må gjerast for å letta tilkomsten til Vetlavatn også for landing med båt når Vetlavatnet er tappa ned.

Prosjektet er så lite at samfunnsmessige verknader utover det lokale miljøet, er marginale. Lokalt styrkjer den aktiviteten prosjektet medfører, både i anleggs- og driftsfasen, grunnlaget for drift av jordbrukseigedomane og at både busettinga og kulturlandskapet i området vert halde oppe.

4. Høyringsuttaler

Kvam herad. Kvam heradstyre har fatta følgjande vedtak i sak 138/11:

Heradsstyret har gjort ein brei vurdering av søknaden frå Røyrvik Kraftvert AS om konsesjon for ei bygging av Røyrvikelva kraftverk. Ein konsesjon vil bli gitt på uavgrensa tid, og dei naturinngrep som vil følgja med ei utbygging vil vera av varig karakter. Det er difor heradsstyret si plikt å gjera ein avveging av dei samla fordelar og ulemper ved ei utbygging som det er søkt om i eit langsiktig perspektiv.

1. Kvam heradsstyre rår til at Røyrvik Kraftverk AS får løyve til å utnytte vassfallet i Røyrvikelva i Kvam herad i Hordaland fylke til produksjon av elektrisk kraft.

2. Kvam heradsstyre ber om at det ved utbygginga vert teke omsyn til at Røyrvikelva ligg i eit vakkert og velhalde kulturlandskap. Ved ei eventuell utbygging bør det leggjast vekt på å unngå store synlege inngrep. Særleg viktig er det å ta omsyn til korleis fossen i elva vert påverka ved ulike vassmengder og slukeevne og for kraftverket.

3. Kvam heradstyre ber om at det vert gjort avbøtande tiltak som sikrar det biologiske mangfaldet. Særleg viktig er det å ta vare på oppvekstmiljøet for ål, fordi bestanden i dag er i ein svært sårbar tilstand.

4. Kvam heradsstyre ber NVE forholde seg til inngått rettsforlik mellom grunneigarane på gnr. 100 og gnr. 96 vedrørande reguleringshøgda i Øyjordsvatnet.

Fylkesmannen i Hordaland konkluderer med følgjande:

Fylkesmannen meiner at NVE av omsyn til naturmangfaldet må sette strengare krav til bygginga og drifta av Røyrvik kraftverket enn det som er skildra i konsesjonssøknaden. Vi meiner at kraftverket må byggjast med forbisleppingsventil, og med endra inntak som minimerar gassovermetning i vatnet frå kraftverket. Det er også naudsynt med større minstevassføring.

Hordaland fylkeskommune har gitt uttale innan sine ansvarsområde. Fylkeskommunen kjenner ikkje

til automatisk freda kulturminne som kjem i konflikt med tiltaket, men meiner at området har potensiale for funn av hittil ukjente kulturminne. Det vil derfor bli stilt krav om arkeologisk registrering, jf. lov om

kulturminne § 9. Undersøkingsplikt må vera oppfylt i god tid før iverksetting av tiltak i marka. Fylkeskommunen viser til fylkesdelplan for små vasskraftverk, og at Hardangerfjorden er eit fjordlandskap av stor verdi. Ei utbygging vil kunne påverka landskapsbiletet negativt ved at fossen i nedre del av Røyrvikelva vert eksponert sjeldnare enn i dag. Det må vurderast om planlagt minstevassføriger er tilstrekkeleg for å oppretthalde landskapskarakteren og opplevingsverdien av elvestrengen, jf. dei fylkespolitiske retningslinene for fjordlandskap (R3). Det vert vist til at det går turstiar langs elva til Vetlavatnet.

Naturvernforbundet i Kvam går sterkt imot planane om å regulere dei tre vatna. Dei peikar på at regulering av vatna er i strid med arealvurderinga i kommuneplanen. Naturvernforbundet meiner at reguleringane vil gje store endringar i landskapet og at desse verknadane ikkje er godt nok utgreidd.

BKK Nett AS er utredningsansvarleg for det regionale kraftsystemet i denne delen av Hordaland fylke. Dei uttaler at det i dag ikkje er ledig kapasitet i regionalnettet til meir produksjon i Kvam herad. For å gi auka nettkapasitet i Kvam må BKK sin omsøkte 132 kV kraftleidning Samnanger-Norheimsund-Øystese og ny 300/132 kV transformator i Samnanger på plass. Eit anna alternativ er Statnett sin planlagde 420 kV leidning Sima-Samnanger med 420/300 kV transformatorstasjon i Kvam.

Kvam Kraftverk AS eig det lokale 22 kV nettet i området. Kvam Kraftverk kan ikkje akseptere nettilknytning for det omsøkte produksjonsanlegget som ein følge av at det ikkje er kapasitet i det overliggande overføringsnettet eigd av BKK Nett. Dei viser også til at det lokale linjenettet ikkje er dimensjonert for nye produksjonsanlegg. Det føreligg ei nettberekningsanalyse utført av Troll Power AS, men denne vart utført med ein føresetnad om ein installert effekt på 500 kW. Kvam Kraftverk krev difor at det må utførast ny nettberekningsanalyse med dei data som skal nyttast.

Innstranda Grendeutval uttalar følgjande:

Vi tykkjer initiativet er både flott og framtidsprega. Den einaste merknaden vår er at nivåreguleringa av Storavatnet tykkjast vel stor. Vi ser gjerne at aktuelle fagmiljø kvalitetsikrar desse aspekta spesielt.

Grunneigarar på Kolltveit ynskjer ikkje ei regulering ut over det som vart fastsett i Nord- og Midthordland jordskifterett, sak 11/89. Dei ynskjer ikkje ei regulering av Storavatnet på fire meter, og viser til at ei slik regulering kan gi stygge sår i naturen og føre til problem for skogsdrift. Ei enkel utbygging med andre kotehøgder som ikkje medfører fare for skade for deira eigedomar har dei ikkje innvendingar mot. Dei viser også til at området i aukande grad vert nytta til tur- og friluftsområde.

Arne Tveit har gitt uttale på vegne av nokre "kulturaktivistar" i bygda. Han meiner at ei utbygging av Røyrvikelva vil vere negativt for landskap og kulturmiljø knytt til elva. Han viser til at fossen i nedre del ligg nærme hovudvegen og at det er mange bilar som stansar i sumarsesongen. Det vert og vist til at det går sjøaure opp i elva og at det er fleire som har vassinntak frå elva.

5. NVE si vurdering

Frå KI-notat nr. 16/2014 – Bakgrunn for NVEs innstilling til fylkeskommunen:

Ei utbygging etter omsøkt plan vil gje om lag 2,1 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er ein produksjon som er vanleg for minikraftverk. Sjølv om dette isolert sett ikkje er eit vesentleg bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjer små kraftverk samla sett ein stor del av ny tilgang dei seinare år. Dei tre siste åra (2011–13) har NVE klarert om lag 1,4 TWh ny energi frå små kraftverk. Dei konsesjonsgjevne tiltaka vil vere eit bidrag i den politiske satsinga på små kraftverk, og satsinga på fornybar energi.

Dei aller fleste prosjekta vil ha enkelte negative konsekvensar for ei eller fleire allmenne interesser. For at NVE skal kunne gje ei positiv innstilling til fylkeskommunen, må ikkje verknadane bryte med dei føringane som er gjevne i Olje- og energidepartementet sine retningslinjer for utbygging av små kraftverk. Vidare må dei samla ulempe ikkje vere av eit slikt omfang at dei overstig fordelane ved

tiltaket. Fylkeskommunen kan setje krav om avbøtande tiltak som del av konsesjonsvilkåra for å redusere ulempe til eit akseptabelt nivå.

I innstillinga har NVE lagt vekt på at sterkt redusert vassføring i Røyrvikelva og den nedre fossen, samt regulering av Vetlavatnet, Storavatnet og Øyjordsvatnet, vil redusere landskapskvaliteten og opplevingsverdien knytt til området. Vi meiner at utbygginga vil få stor negativ konsekvens for landskapet. I Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021 ligg Røyrvikelva i eit fjordlandskap av stor verdi. NVE meiner at tiltaket er i strid med retningsliner frå Olje- og energidepartementet, og fylkespolitiske retningsliner for små vasskraftverk i Hordaland (R3), for tema landskap og fjordlandskap.

NVE har vidare lagt vekt på at tiltaket påverkar verdiar knytt til kulturlandskap, friluftsliv og biologisk mangfald. NVE meiner at det er vanskeleg å finne gode avbøtande tiltak som vil redusere verknad for landskap og biologisk mangfald. Etter NVE si vurdering vil ikkje dei positive sidene ved ei utbygging i form av omlag 2,1 GWh/år i fornybar energiproduksjon overstige ulempene.

Etter ei heilskapleg vurdering av planane og dei innkomne uttalane meiner NVE at ulempene ved bygging av Røyrvik kraftverk er større enn fordelane. Kravet i vassressurslova § 25 er ikkje oppfylt. NVE tilrår å avslå søknaden frå Røyrvik Kraft AS om løyve til å bygge Røyrvik kraftverk.

6. Fylkesrådmannen si vurdering

Hordaland fylkeskommune har vurdert saka som sektorstyresmakt for kulturminne. I vurdering av prosjektet i høve til regionale omsyn har vi nytta Klimaplan for Hordaland 2014-2030, Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021, Verdivurdering av landskap i Hordaland fylke¹ og Område for friluftsliv².

Klimaplan for Hordaland slår fast følgjande overordna mål og strategiar for energiproduksjonen:

Mål for energi: *Energibruken i Hordaland skal effektiviserast med 20 % innan 2020 og 30 % innan 2030 i høve til 2007. Det vil seia ein årleg reduksjon på 2,2 % fram til 2020, og deretter ein årleg reduksjon på 1,3 % fram til 2030. Energibehovet til alle føremål skal i størst mogleg grad dekkjast av fornybare energikjelder utan tap av naturmangfald.*

Strategi B: Vera ein føregangsregion i produksjon og lagring av fornybar energi

4. Energiproduksjonen må skje med minst mogleg arealkonfliktar, og med omsyn til naturmangfald, friluftslivområde og store landskapsverdiar. Jf. Fylkesdelplan for små vasskraftverk.

Røyrvik kraftverk høyrer i Fylkesdelplan for små vasskraftverk inn under Strandebarm-Jondal delområde med følgjande omtale:

Strandebarm – Jondal delområde har stort potensial for småkraft. Området høyrer til Hardangerfjorden der landskapet har stor verdi og er nasjonalt viktig for reiselivet. Konesjonssøknader i dette området må ha god visualisering av inngrep frå sentrale utsiktspunkt. Utbyggingsprosjekt må ta vare på landskapskarakteren med god vassføring i eksponerte fossar og vassdrag, og god landskapstilpassing av tekniske inngrep. Jondalselva har villaks som krev særskild merksemd og spesielle tiltak ved utbygging i vassdraget.

6.1. Landskap og friluftsliv

Røyrvik ligg ved Hissfjorden, som er del av Hardangerfjorden nord for Varaldsøy og inn til Jondal. Denne delen av Hardangerfjorden karakteriserer småkraftplanen som eit fjordlandskap av stor verdi, vurdert som det ypparste og mest eineståande fjordlandskapet. Iflg. Verdivurdering av landskap i Hordaland fylke er landskapstypen breie fjordløp med stor verdi.

¹ Aurland naturverkstad, 2011. På oppdrag frå Hordaland fylkeskommune.

² Kartlegging og verdisetting av regionalt viktige område i Hordaland. Hordaland fylkeskommune og Fylkesmannen i Hordaland, 2008.

Det går også turstiar langs elva til Vetlevatnet. Området vert i småkraftplanen klassifisert som regionalt

friluftsområde av noko verdi.

I høve rammer for utbygging av små vasskraftverk peiker dei fylkespolitiske retningslinene for fjordlandskap (R3) på følgjande:

I fjordlandskap av stor verdi skal ein vera restriktiv med inngrep som fjernar eksponerte fossar og vassdrag eller reduserer heilskapen i landskapet. Ein skal leggja vekt på at terrenginngrep, vegar, røyrgate m.m. ikkje fører til varige sår som reduserer opplevingsverdien i landskapet. Ved inngrep i eksponerte fossar og elvestrekningar skal det stillast krav til minstevassføring som opprettheld landskapskarakteren og opplevingsverdien.

Fossen i nedre del ligg eksponert til frå hovudvegen og frå delar av Hissfjorden, og er av fleire av høyringsinstansane trekt fram som vesentleg verdi for landskapsbilete og opplevingsverdi. Fossen forgreinar seg og har ei utforming som gjer til at det må renna ein del vatn før det visast igjen i fossen. Omsøkt slukeevne for kraftverket på to gonger middelvassføring saman med reguleringskapasitet gjer til at det vil renna monaleg mindre vatn i fossen. Fossen vil ha svært få dagar med høg vassføring i eit normalår.

Eit så stort vassuttak vil ta i frå vassdraget storparten av den naturlege vassføringsdynamikken. I store delar av året vil fossen og den påverka elvestrekninga stå fram som sterkt prega av regulering. For å gje fossen tilstrekkeleg vassføring som vil syna igjen i landskapet, må vassføringa aukast monaleg ut over planlagt minstevassføring. Å sleppe tilstrekkeleg vatn i fossen vil truleg gjera tiltaket ulønsamt.

Tiltaket medfører regulering av Vetlavatnet, Storavatnet og Øyjordsvatnet. Fleire av dei lokale høyringsinstansane er bekymra for kva verknad reguleringane vil får for landskap og friluftsliv.

Røyrvik Kraft AS har i den samanhengen kome med vedlegg til konsesjonssøknaden der reguleringshøgden for dei tre vatna er betydeleg redusert. Hordaland fylkeskommune vurderer det slik at konfliktgraden knytt til reguleringane er mindre med dei oppdaterte reguleringshøgden, men at tekniske inngrep og regulering av vatna likevel vil påverke opplevinga av området og utøving av friluftsliv negativt.

Hordaland fylkeskommune meiner at sterkt redusert vassføring i Røyrvikelva og den nedre fossen, samt regulering av Vetlavatnet, Storavatnet og Øyjordsvatnet, vil redusera landskapskvaliteten og opplevingsverdien så mykje at det vil vera i strid med klimaplanen sin strategi for område med store landskapsverdiar og friluftsliv. Hordaland fylkeskommune legg særlig stor vekt på dei negative konsekvensane for fjordlandskap av «stor verdi» og at det er vanskeleg å gjera avbøtande tiltak. I den samanhengen pålegg dei fylkespolitiske retningslinene for småkraft fylkeskommunen å vera restriktiv.

6.2. Biologisk mangfald

Det er ikkje registrert raudlista terrestriske artar i området. Av elvetilknytte fuglar er fossekall observert. Fossefall vil vera utsett ved utbygging med reduksjon i vassføring ved reiområde og redusert næringsgrunnlag ved tørrlegging av elveareal. Her bør det som avbøtande tiltak vera tilstrekkeleg å hengja opp reirkasser.

Når de gjeld vilt, er tiltaksområdet registrert i Naturbasen (DN) som eit viktig vinterbeite for hjort. Verknadene av planlagt utbygging er likevel vurdert som så små at dei ikkje vil vera avgjerande for realisering av prosjektet.

6.3. Fisk

Det vandrar sjøaure opp i nedre delar av Røyrvikelva, opp til fossen. Ovanfor fossen og i vatna er det vanleg brunaure. Forutan aure og sjøaure er det ål i vassdraget.

Røyrvikelva nedstraums utløpet frå kraftverket er oppvekstområde for sjøaure. Anadrom strekning er kort, men synest å ha gode gyte- og oppvekstområde. Universitetet i Bergen gjennomførte eit prøvefiske og

undersøking av habitat i 1996 (IFM-rapport nr. 24 1997). I prøvafisket vart alle årsklassar av både laks og aure funne. Låg vassføring og djupne på elva indikerer at det er oppdrettslaks som oppsøker elva for å gyta. Iflg. grunneigarane er det sjeldnare å sjå sjøaure i elva.

Fylkesmannen peikar på at bestandane av sjøaure i Hardangerfjorden er kritisk låge. For å unngå stranding av fisk på anadrom strekning meiner Fylkesmannen det er naudsynt å installera omløpsventil i kraftverket. Dei peiker også på at inntaket må utformast slik at det ikkje vert gassovermetting i utløpsvatnet frå kraftverket eller via utløpsventil. Både NVE og Hordaland fylkeskommune er samd i desse vurderingane. Her vil fylkeskommunen særleg peika på retningsline R6 i småkraftplanen for elvestrekningar med sjøaure: *For kraftverksutbygging oppstraums aktuell elvestrekning for fisk skal det vurderast om automatisk forbisleppingsventil skal monterast.*

Det vandrar opp ål til dei lågtliggjande vatna i vassdraget. Ål er avhengig av Røyrvikelva som vandringsveg. Ålen er ført opp i Norsk Raudliste og er kategorisert som kritisk truga (CR).

Dei avbøtande tiltaka som utbyggjar foreslår (m.a. rist og åleleiarar), vil etter NVE og også Hordaland fylkeskommune si vurdering ikkje vera tilstrekkeleg til å ivareta oppvandring og nedvandring av ål. Etter vår vurdering må det sleppast ei større minstevassføring over dammen, eller meir vatn i form av større og hyppigare overløp over dammen (lågare slukeevne og regulering), for å sikra at dei tiltaka som er foreslegne frå tiltakshavar, skal fungere.

6.4. Kulturminne

I følgje søknaden er det ingen kulturminne som er i direkte konflikt med tiltaket. Dei gamle anlegga knytte til tidlegare utnytting av vasskraft, vert ikkje råka av tiltaket. Det går fram av rapport om biologisk mangfald at desse gamle anlegga er restar etter oppgangssag og kvernhus lokalisert ved fossen på motsett side av elva frå der kraftstasjonen skal plasserast. Rapporten viser også til to intakte kvernhus lenger oppe i elva, samt til bilete og omtale av oppbygde steinmurar langs elva og mellom elva og slåttemark, ei steinbru over elva, m.m..

Hordaland fylkeskommune saknar ei fagleg utgreiing på kulturminnetema som er like detaljert som den for biologisk mangfald og som er utført av fagfolk og basert på ei grundig synfaring av området. Informasjon om kulturminne er ikkje kartfest eller systematisert i søknaden under tema kulturminne.

I følgje SEFRAK-register over bygg oppført før 1900, er det fleire eldre bygningar i området.

Det er ikkje gjort ei vurdering av potensial for funn av hittil ikkje kjende automatisk freda kulturminne. Hordaland fylkeskommune vurderer at potencialet er til stades. Vi syner til at det er kjend 4 gravfunn på garden, og fleire av bygningane i området er frå 1600-talet. Dette er eit område som ikkje har vore systematisk undersøkt av arkeologar før. Då det er eit potensiale for funn av hittil ikkje-registrete automatisk freda kulturminne, vil det vera naudsynt med nærare kulturminnegransking for å avklare dette ytterlegare. Utbyggjar skal kosta ei slik gransking, men fylkeskommunen vil venta med gjennomføring til ein eventuell konsesjon er gjeven. Dersom det vert avdekkja automatisk freda kulturminne i konflikt med tiltak, må tiltaka justerast eller eventuelt leggjast fram for Riksantikvaren som rette dispensasjonsmynde. Undersøkingssplikta, jf. § 9 i kulturminneloven, må vera oppfylt i god tid før iverksetting av tiltak i marka.

7. Oppsummering og fylkesrådmannen si innstilling

Ei utbygging etter omsøkt plan vil gje om lag 2,1 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er ein produksjon som er vanleg for minikraftverk. Utbyggingsprisen er på 4,14 kr/kWh.

Konsekvensane for ålmenne interesser er i hovudsak knytte til landskap og friluftsliv. Sterkt redusert vassføring i Røyrvikeelva og den nedre fossen, samt regulering av Vetlavatnet, Storavatnet og Øyjordsvatnet, vil redusera landskapskvaliteten og opplevingsverdien knytt til området. Fylkesrådmannen meiner at utbygginga vil få stor negativ konsekvens for landskapet.

I Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021 ligg Røyrvikelva i eit fjordlandskap av stor verdi. NVE meiner i innstillinga si at tiltaket er i strid med retningslinjer frå Olje- og energidepartementet, og

fylkespolitiske retningslinjer for små vasskraftverk (R3), når det gjeld verknad for landskap og fjordlandskap. NVE meiner kravet i vassressurslova § 25 ikkje er oppfylt og tilrår å avslå søknaden.

Fylkesrådmannen har vidare lagt vekt på at tiltaket påverkar verdiar knytte til kulturlandskap, biologisk mangfald og fisk. Fylkesrådmannen meiner at det er vanskeleg å finna god avbøtande tiltak som vil redusera verknad for landskap, biologisk mangfald og fisk.

Etter ei heilskapleg vurdering av planane, dei innkomne uttalane og NVE si innstilling meiner fylkesrådmannen ulempene ved bygging av Røyrvik kraftverk er større enn fordelane. Kravet i vassressurslova § 25 er ikkje oppfylt.

Tiltaket tek ikkje godt nok omsyn til naturmangfald, friluftslivområde og store landskapsverdiar i området og er såleis i strid med Hordaland fylkeskommune sine energimål i Klimaplan for Hordaland 2014-2030 og Fylkesdelplan for små vasskraftverk i Hordaland 2009-2021.

Fylkesrådmannen innstiller på avslag på søknaden frå Røyrvik Kraft AS om løyve til å byggja Røyrvik kraftverk.

Klagen frå Røyrvik Kraftverk AS

Tiltakshavar syner innleiingsvis til vedtaket i fylkesutvalet 28.08.2014.

Når det gjeld naturmangfald, gjer tiltakshavar merksam på at det ikkje er funne raudlisteartar i influensområdet. Det har tidlegare vore ål i vassdraget. For å ta omsyn til den truga arten legg tiltakshavar til grunn avbøtande tiltak.

Når NVE hevdar at tiltaket vil få stor negativ konsekvens for landskapet, meiner Røyrvik Kraftverk AS, som vert eigd av grunneigarar med gardsdrift, at dette er feil. Det vert grunngjeve med fare for nedlegging og attgroing av kulturlandskapet om ikkje brukarane får det ekstra tilskotet frå kraftverket til drifta. Både bakkane og elva vil då bli skjult bak tett vegetasjon, meiner dei.

Vidare vert det peikt på at grunneigarane i dette området til alle tider har halde landskapet i hevd, og har vore sterkt medverkande til at landskapet i området i dag vert brukt til friluftsliv. Grunneigarane bak tiltaket ønskjer å gjera området endå meir attraktivt for ålmenta i framtida.

Tiltakshavar er innforstått med at fossen nedst ved vegen har visuell verdi. Grunneigarane meiner likevel verdien er størst ved flaum og at vassføringa ved flaum vil vera så stor at tiltaket i liten grad vil påverka opplevinga.

Røyrvik Kraftverk AS legg vekt på at Vetlavatnet, Storavatnet og Øyjordsvatnet alle har vore og til ein viss grad er regulerte i dag. M.a. har ein prøvd å halda nivået i Øyjordsvatnet nede med mudring grunna oversvømming av dyrkbar mark ved flom. Det ligg føre privatrettslege avtalar som regulerer dette. Tiltaket vil betra tilhøva for bøndene på Kolltveit, meiner dei.

Vidare meiner tiltakshavar at dei tekniske inngrepa i samband med reguleringa er svært avgrensa. Dammen i Vetlavatnet vert som den er i dag, bortsett frå installasjon for slepp av minstevassføring. Dammen i Storavatnet vert bygd som den gamle tømmerdammen. Denne får ein tappemoglegheit under vasspegelen, og slepp av minstevassføring. Dammen i Øyjordsvatnet blir ein liten demning med slepp av minstevassføring.

Når det gjeld vasstandsvariasjon, vert det framført at den avgrensa reguleringa vil føra til variasjonar som ligg tett opp til dagens «naturlege» variasjonar. Dei visuelle endringane vil bli små. Røyrgata er tenkt nedgrave på heile strekninga, mesteparten over dyrka mark, og bli lite synleg.

Det vert lagt vekt på lokal eigarskap med tilnærma dagleg tilsyn med området og at svært mange lokale interesser er positive til tiltaket. Det blir feil av storsamfunnet å hindra lokal forvaltning av bygda. Ein må vera forsiktig så ein ikkje endar opp med fråflytte bygder med «urørt» natur, skriv grunneigarane. Avslutningsvis vert vedtaksorganet og høyringsinstansane inviterte på synfaring. På ei slik synfaring vil det vera mogleg å presentera meir heilskapleg enn i ein konsesjonssøknad.

Fylkesrådmannen si vurdering av klagen

Etter invitasjon frå Røyrvik Kraftverk AS var Hordaland fylkeskommune på synfaring i Røyrvik 26.01.2015. Synfaringa starta ved Øyjordsvatnet og gjekk vidare på grusveg og natursti til Vetlavatnet og Storavatnet. Synfaringa slutta med å følgja røyrgatetraséen langs elva ned til den planlagde kraftstasjonen i Røyrvik.

Landskap og friluftsliv

Fylkesrådmannen er samd i at reguleringa av Øyjordsvatnet, Vetlavatnet og Storavatnet er så pass beskjeden at det neppe vil påverka landskapet og friluftslivet i dette området negativt. Dei tekniske inngrepa mellom vatna er små og stort sett skånsame. Lokalt er området mykje brukt til friluftsliv. Reguleringa og dei tekniske inngrepa skulle ikkje vera til hinder for ei vidare tilrettelegging av området.

Når det gjeld Røyrvikelva frå utløpet og fossen ned mot fylkesvegen og fjorden, meiner fylkesrådmannen framleis at tiltaket vil få stor negativ konsekvens. Frå tiltakshavar vert det argumentert med at «verdien er allikevel størst ved flom, og ved flom vil vannføringen være så stor at tiltaket i liten grad påvirker opplevelsen».

Fig 7 Fossen nedst i Røyrvikelva med middels vassføring under synfaringa 26.01.15

Under synfaringa hadde fossen iflg. grunneigarane middels vassføring, men den var markant og svært synleg frå fylkesvegen (sjå fig. 7). Hydrogram for Røyrvikelva frå NVE syner at middels vassføring ikkje er uvanleg for slike elvar, t.d. etter intense regnskurar, som er blitt vanlegare på Vestlandet dei siste åra, også i turistsesongen om sommaren. Flom kjem såpass sjeldan at høg vassføring i fossen då ikkje kan kompensera for bortfallet av middels vassføring elles i året. Som hydrogramma frå NVE under (fig. 8) syner, vil restvassføringa bli svært låg i lange periodar om kraftverket blir bygd. I tillegg kjem at restfeltet til Røyrvikelva på nedsida av inntaket til kraftstasjonen er ubetydeleg.

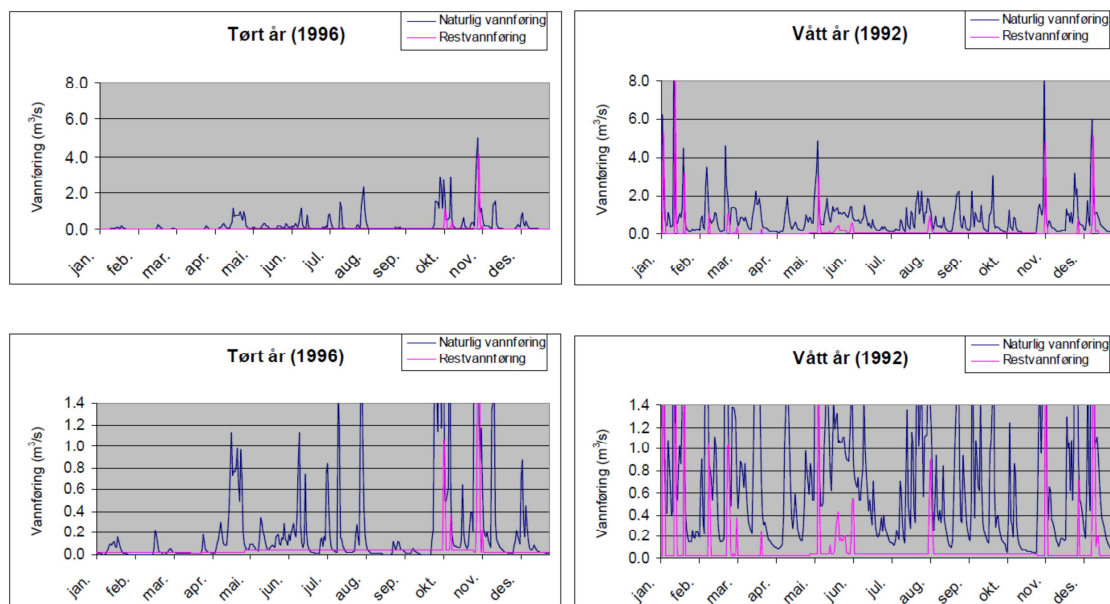

Fig. 8 Restvassføring i Rørvikelva i eit tørt år (1996) og i eit vått år (1992). Restvassføringa er funnen ved å trekkja slukeevna frå den estimerte vassføringa ved inntaket.

Biologisk mangfald

Det er usikker informasjon om ål, men grunneigarane kunne under synfaringa opplysa om at det i vatna hadde vore fiska etter ål tidlegare. NVE skriv i si innstilling til søknaden at «det vandrar ål opp til dei lågtliggjande vatna i vassdraget». Ålen er raudlista og kategorisert som kritisk truga (CR).

Fylkesrådmannen meiner at konfliktpotensialet i høve ål framleis er høgt. Dei avbøtande tiltaka som utbyggjar har foreslått (m.a. rist og åleleiarar), kan ikkje kompensera for den låge minstevassføringa over dammen. Slik vurderer også Fylkesmannen i Hordaland og NVE det i kommentarane til søknaden.

Samfunns- og brukarinteresser

Fylkesrådmannen er samd i den positive vurderinga av lokal eigarskap og forvaltning. Fylkesrådmannen vil likevel peika på at utbyggingsprisen på 4,14 kr/kWh er høg i høve til dagens prisnivå i kraftmarknaden og prognosane for den næraste framtida. Det er vel kjent at ein del småkraftprodusentar har gått konkurs eller slit med økonomien og sel seg ut til større selskap, m.a. utanlandske aktørar.

Dei tre grunneigarane bak tiltaket er alle mjølke- og sauebønder. Det ekstra tilskotet som kraftverket kan gje, vil kunna sikra drifta og kulturlandskapet mot attgroing. På synfaringa fekk fylkeskommunen inntrykk av eit vedlikehalde og velpleidd kulturlandskap med aktiv gardsdrift der både innmark og utmark vart utnytta til fulle av grunneigarane. Fylkesmannen meiner likevel det er vanskeleg å vurdere kor avgjerande kraftverket vil vera for gardsdrifta og korleis dette eventuelt vil påverka kulturlandskapet og innsynet til fossen.

At tiltaket vil betra tilhøva for bøndene på Kolltveit, er fylkesrådmannen samd i. Med beskjeden senking av nivået på Øyjordsvatnet vil ein kunna hindra overfløyming på dyrkbar mark ved flom.

Oppsummering og fylkesrådmannen si innstilling

Klimaplan for Hordaland og Fylkesdelplan for små vasskraftverk er styrande for Hordaland fylkeskommune sine vedtak i småkraftsaker. Klimaplanen seier m.a. at energiproduksjonen må skje «med omsyn til naturmangfald, friluftslivområde og store landskapsverdiar». Klassifiseringane i småkraftplanen tilseier at tiltaket vil ha følgjer for eit fjordlandskap av stor verdi, vurdert som «det ypparste og mest einestående fjordlandskapet». I slike landskap seier dei fylkespolitiske retningslinene at ein skal vera «restriktiv med inngrep som fjernar eksponerte fossar og vassdrag» og at «ved inngrep i eksponerte fossar og elvestrekningar skal det stillast krav til minstevassføring som oppretheld landskapskarakteren og opplevingsverdien».

Fossen i Røyrvikelva er eksponert og har stor verdi som landskapselement. Saman med negative konsekvensar for ål, var det avgjerande for at fylkesrådmannen si negative innstilling til søknaden frå Røyrvik Kraftverk AS. Den søkte minstevassføringa er ikkje tilfredsstillande korkje for fossen som landskapselement eller vandring av ål opp elva.

Fylkesrådmannen er samd i at omsynet til friluftslivområde burde vore mindre vektlagt i avslaget, i alle høve rundt dei tre vassmagasina. Tvert om viste synfaringa at det er potensiale for utvikling av dette området til friluftsføremål, under føresetnad av minimale reguleringar av vatna.

Fylkesrådmannen har og forståing for argumenta om lokal eigarskap og levande landbruksbygder, men meiner likevel det er vanskeleg å vurdere kor negativt eit avslag vil vera, ikkje minst målt opp mot landskap og biologisk mangfald.

Fylkesrådmannen kan etter ei heilskapleg vurdering ikkje sjå at dei framførte opplysningane i klagen gjev grunnlag for omgjering av vedtaket. Saka vert med dette send til Olje- og energidepartementet for endeleg klagehandsaming.